

Vignatiová, Jana; Měřínský, Zdeněk

4. celostátní sympozium "Geofyzika a archeologie", Liblice 1.-4. listopadu 1982

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1984, vol. 33, iss. E29, pp. 222-225

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108945>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Obr. 1. Prof. PhDr. Vojtech Budinský-Krička, DrSc., při výkladu posluchačům archeologie brněnské katedry na zemplínském hradišti v roce 1981.

dnes — pri tak vzácnom jubileu možno povedať, že aj keď sa mu pod nohami zosype zem, ktorú tak miluje, vždy sa bude mať o čo zachytiť.

Záverom ešte raz dovoľím si v mene jeho žiakov, priateľov a spolupracovníkov zaželať mu dobré zdravie a ďalšie úspechy v jeho čínorodej práci, ktorá československú archeológiu vynikajúco stimuluje doma a dobre reprezentuje v zahraničí.

Michal Slivka

Univ. Prof. Dr. V. Budinský-Krička, DrSc., achtzigjährig. Der Beitrag unterstricht grundlegende Momente des Lebenslaufes von Jubilar und statten ihm Dank für sein Lebenswerk ab.

4. CELOSTÁTNÍ SYMPOZIUM „GEOFYZIKA A ARCHEOLOGIE“ LIBLICE 1.—4. LISTOPADU 1982

Současné trendy ve vývoji vědecké práce hledají na jedné straně stále nové cesty získávání dalších vědeckých poznatků v celé šíři a komplexnosti a to formou interdisciplinární spolupráce zejména mezi historickými, přírodovědnými a technickými

obory, na druhé straně pak takové postupy, jež vedou k racionalizaci a zefektivnění vědeckého procesu a značným materiálovým, finančním i časovým úsporám. Pro archeologa je jedním z těchto oborů geofyzika, kde se spolupráce rozvíjí již od konce šedesátých let. V polovině sedmdesátých let pak vznikla při AÚ ČSAV v Brně a v Praze interdisciplinární racionalizační brigáda (IRB) pro využití geofyziky v archeologii. V Brně stál u jejího zrodu dr. K. Ludikovský, CSc., pracovníci brněnské Geofyziky a později se připojily i další instituce, jako např. FF UJEP v Brně, regionální muze a d.

V pořadí již čtvrté zasedání věnované geofyzice v archeologii se konalo ve dnech 1.—4. 11. 1982 v Domě vědeckých pracovníků ČSAV v Liblicích u Mělníka a jeho cílem bylo zhodnotit výsledky dosažené spoluprací geofyziků a archeologů během uplynulých tří let, tj. od roku 1979, kdy se konalo předposlední zasedání v Petrově n. Desnou. Jednáni symposia zahájil ředitel AÚ ČSAV akademik J. Poulík a dr. M. Richter, CSc., vedoucí pražského pracoviště AÚ ČSAV. Další úvodní projevy pronesli prof. dr. J. Pačesová, DrSc., proděkanka FF UJEP v Brně, Ing. M. Blížkovský, CSc., náměstek pro výzkum n. p. Geofyzika Brno, prof. ing. J. Gruntorád, DrSc., vedoucí katedry užitě geofyziky PF UK v Praze a doc. dr. R. Pleiner, DrSc., jménem hlavního výboru ČsSA při ČSAV.

Úvodní blok přednášek se týkal speciálního odvětví archeologické prospekce — letecké fotografie. Vystoupili zde zahraniční hosté prof. dr. H. Friesinger z Vídně, který prezentoval výsledky leteckého snímkování a prospekce archeologických lokalit v Rakousku, probíhající ve spolupráci s Fliegerbildkompanie Langenlebern a dr. E. Lenneis, jež seznámila přítomné s výzkumem neolitických objektů s kruhovými příkopy v Rakousku pomocí letecké prospekce a fotografie. Tyto útvary náleží většinou okruhu neolitických lengyelských kultur (kultura s moravskou malovanou keramikou). Perspektiv fotoleteckého průzkumu a termovize a možnosti jejich využití při archeologickém výzkumu ČSSR se týkalo vystoupení ing. J. Šímy, CSc. ze Střediska dálkového průzkumu Země při Českém úřadu geodetickém a kartografickém.

Opodlední pracovní zasedání prvního dne symposia bylo rezervováno pro zhodnocení výsledků geofyzikálního průzkumu na Moravě. Úvodní referát dr. V. Haška, CSc., dr. Z. Měřinského a dr. J. Vignatiové byl zaměřen na metodický přínos při výzkumu a přehled provedených prací. Jednalo se o prospekci na hradištích Pohanisko u Břeclavi, Petrova Louka u Strachotína, Sptytihněv, Hradisko u Kroměříže, v obci Strachotíně, na hradu Rokštejně i na dalších lokalitách. Následovaly i koreferáty. Dr. J. Unger seznámil účastníky s výzkumy halštatských hradisk Diváky — „Burberk“ a Morkůvky — „Hrádek“ a konfrontoval výsledky geofyzikálních měření s výzkumem archeologickým. Dr. M. Čížmář (AÚ ČSAV Brno) popsal odkryvy objektů kultury s kanelovanou keramikou na Stránské Skále v Brně, dr. V. Dohnal (Reg. muzeum Olomouc) informoval přítomné o výzkumech na dómském návrší v Olomouci a dr. J. Vignatiová (FF UJEP Brno) porovnal situaci získanou geofyzikální prospekci valového opevnění (v prostoru východní brány) s archeologickými zjištěními. Výsledkem společného úsilí geofyziky a archeologie je dokončený objev této brány.

Geofyzikální prospekci a následné archeologické odkryvy a sondáže prováděla i severomoravská skupina IRB složená z pracovníků opavské expozitury AÚ ČSAV v Brně a Vysoké školy báňské v Ostravě. Měření proběhla na eneolitické opevněné výšinné osadě Hlinsko (okr. Přerov) a na slovanském hradišti Chotěbuz-Podobora (okr. Karviná). Dosažené výsledky předvedl ing. A. Poláček za geofyziky a dr. J. Pavelčík, CSc. spolu s dr. P. Kouřilem za archeologie.

Další část pracovního jednání symposia přinesla informace o geofyzikálních průzkumech a následných ověřovacích archeologických odkryvech na Slovensku a v Čechách.

Dr. J. Tirpák, vedoucí specializovaného pracoviště AÚ SAV v Nitře spolu s dr. V. Gajdošem (PF UK Bratislava) seznámili účastníky zasedání v obsáhlejší referátu s výsledky činnosti slovenské IRB na jednotlivých pracovištích a lokalitách. I jejich prospekční postupy byly používány především v oblastech, kde probíhaly předstihové a záchranné výzkumy a přinesly nejen pozoruhodné výsledky pro stránce archeologické, ale rovněž výrazně přispěly k úspěšnějšímu a rychlejšímu průběhu výzkumu.

Rozsáhlý blok referátů a zpráv zaměřených na metodický přínos geofyziky pro

archeologické bádání v Čechách byl uveden základním přehledným úvodem doc. ing. P. Marka, CSc., dr. V. Barty a dr. E. Pleslové, CSc., v jehož zaměření převládalo zhodnocení metodických postupů i dosažených výsledků archeologických a geofyzikálních. Na něj navázala řada koreferátů archeologických, zaměřených k jednotlivým lokalitám (dr. T. Durdík, dr. V. Huml, CSc., dr. I. Pavlů, CSc., dr. M. Zápotocká, CSc., doc. dr. M. Buchvaldek, CSc., dr. E. Pleslová, CSc., dr. D. Koutecký, CSc., dr. E. Soudská, CSc., dr. N. Venclová, dr. A. Bartošková, dr. Z. Váňa, CSc., dr. V. Moucha, CSc., dr. L. Hrdlička, CSc., dr. B. Nechvátal, CSc.).

V dalším průběhu jednání odezněla i vystoupení ostatních zahraničních hostů (dr. J. Przenioslo, Varšava; Zastosowanie metod archeologiczno-geofizycznych w Polsce; dr. J. Görtsdorf, Berlin: Erfahrungen bei der magnetischen Erkundung archäologischer Objekte) a několik sdělení, zaměřených na ověřování dalších perspektivních přírodovědných metod, jejichž aplikací získává archeologie kvalitativně nové hodnoty informací. Je to především již déle rozvíjená metoda datování pomocí archeomagnetismu (dr. J. Tírpák, dr. O. Orlický) a zatím nejnověji ověřované metody nedestruktivní analýzy pomocí neutronografického snímkování (ing. Zb. Hrdlička, CSc., Ústav jaderného výzkumu v Řeži).

Výsledky aplikace u nás používaných geofyzikálních metod při archeologické prospekci v naprosto odlišném prostředí — při výzkumech v Egyptě — přinesl závěrečný referát symposia; dr. V. Hašek, CSc. a dr. M. Verner, CSc. referovali o II. etapě archeologických výzkumů v Abusíru; zde se zásluhou geofyzikální prospekce podařilo vytypovat perspektivní místa pro další práce (v rámci udělené koncese pro ČSSR).

Symposium „Geofyzika a archeologie“ splnilo svůj program. Zhodnotilo dosavadní výsledky a naznačilo další postup jak na úseku metodiky práce, tak i její organizace. Z usnesení, které přijali všichni účastníci, vyplývá, že pro další rozvoj archeologie i některých speciálních směrů přírodovědných a technických disciplín přinesla interdisciplinární spolupráce cenné výsledky; bude třeba ji dále rozvíjet, zakotvit její zásady již také v orientaci výuky na vysokých školách a zejména organičtěji propojit spolupráci všech interdisciplinárních racionalizačních brigád.

Za vysokou odbornou úroveň symposia, jeho plynulé organizační zajištění děkují všichni účastníci obětavým pořadatelům — české části IRB; příští souhrnnější hodnocení této interdisciplinární spolupráce je plánováno na rok 1986.

J. Vignatiová—Z. Měřinský

4-й симпозиум „Геофизика и археология“ (Либлице, 1—4 ноября 1982). Статья информирует о всенародной сессии членов Интердисциплинарных рационализаторских коллективов (из ЧССР) и работников других научных центров в области археологии, геофизики и естественных наук. В ней сцениваются результаты международного сотрудничества за последние три года в области отыскания археологических памятников при помощи геофизики. Далее подчеркивается значение этого сотрудничества для развития методологии приведенных дисциплин, а также возможности применения других методов отыскания (фотографирование с самолета). Обо всех этих темах говорилось в докладах чехословацких и зарубежных специалистов. Приводились также сведения о новых, пока только проверяемых, способах анализа археологических находок для уточнения хронологических или типологических заключений.

Das 4. gesamtstaatliche Symposium „Geophysik und Archäologie“ (Liblice 1.—4. November 1982). Der Beitrag informiert über die gesamtstaatliche Tagung der Mitgliedern der Interdisziplinären Rationalisierungsbrigaden (aus der ČSSR) und weiterer Institute aus dem Gebiet der Archäologie, Geophysik und Naturwissenschaften. Er beurteilt die Ergebnisse der interdisziplinären Zusammenarbeit in den vergangenen 3 Jahren auf dem Gebiet der archäologischen Prospektion aufgrund geophysikalischer Methoden, weiter den Beitrag, den diese Tätigkeit zur methodischen Entwicklung der beteiligten Disziplinen leistete, wie auch die Möglichkeit weiterer Ausnutzung anderer Prospektionsmethoden (Luftaufnahmen), so wie das alles in den

Referaten tschechoslowakischer und ausländischer Fachleute rekapituliert wurde. Ebenfalls führt er Angaben über neue, zur Zeit in Entwicklung stehende Methoden der Analyse archäologischer Funde an, die genauere chronologische oder typologische Schlußfolgerungen ermöglichen.

ZPRÁVA O POČÁTEČNÍ FÁZI NĚKTERÝCH EXPERIMENTŮ NA NEOLITICKÉ LOKALITĚ V TĚŠETICÍCH—KYJOVICÍCH

Pracovní kolektiv výzkumu neolitické osady s moravskou malovanou keramikou v Těšeticích-Kyjovicích provedl v roce 1983 některé pracovní experimenty v oblasti neolitické zemědělské a stavební techniky. Těmito pracemi se navázalo na jednotlivé dřívější experimenty (E. Kazdová, J. Kovárník) a současně byla zahájena přípravná fáze výstavby přírodního muzea neolitických staveb přímo na lokalitě.

Pracovních experimentů se zúčastnili členové katedry archeologie a muzeologie FF UJEP (PhDr. Pavel Košťurík, CSc., PhDr. Eliška Kazdová, CSc., Hana Palátová a autor této zprávy), dále pracovníci Technického střediska FF UJEP (PhDr. Augustin Šik, PhDr. Dana Palátová, Josef Špaček a Petr Šindelář), pracovníci Jihomoravského muzea ve Znojmě PhDr. Vědomil Vildomec, PhDr. Jaromír Kovárník, Zuzana Pokorná a Jiří Palátka a posléze správce vědeckovýzkumné stanice v Těšeticích-Kyjovicích Jan Ludvík, který je také autorem replik pracovních nástrojů (tab. XXIII—XXVI). Uvedené experimenty natáčela Československá televize Bratislava v rámci příprav seriálu Muzeum života.

Pracovní tým výzkumu v Těšeticích-Kyjovicích považuje pracovní experiment v archeologii za významnou, avšak přece jen druhořadou metodu v procesu poznání v daném oboru; i nadále zůstává v centru jeho pozornosti základní výzkum s klasickými i progresivními formami archeologické analýzy a archeologicko-historické syntézy. Přesto však, zvláště také pro potřeby širší společenské praxe a pro ověření některých teoretických úvah, bude nadále vedle vlastní výzkumné činnosti realizovat pracovní experimenty zvláště v oblasti technologie výroby keramiky, neolitického zemědělství a stavitelství.

V první fázi pracovních experimentů bylo simulováno zdřevění lesního porostu (tab. XXIII:1,2) a provedeno opracování půdy s teplým popelem pomocí ručních brázdíčů (XXIII:3—5; XXIV:1—4) s následnou setbou do hnízd (XXIII:6,7) a povrchovým zapravením půdy (XXIII:8).

Dále jsme konali zkoušky s rozrýváním půdy pomocí hákového oradla (tab. XXIV:5—7; XXV:1,3,4), taženého jedním nebo dvěma osobami. Experimentálně byl jeden exemplář hákového oradla upraven pro záprah menšího zvířete (XXIV:8). „Orba“ v tomto provedení (XXV:2,5,6) se dobře dařila a celkový pracovní čas k obdělení vytyčeného úseku půdy zrychlila až pětinasobně. Do vzniklých „brázd“ se ručně zasel obilí (XXV:7) a brázdy se opět ručně zapravily (XXV:8). — Na tyto práce naváže v další fázi žatva replikami neolitických srpů, drcení zrna a pečení chlebových plackek.

V rámci příprav stavebního materiálu ke stavbě napodobenin neolitických domů jsme posléze konali zkoušky s kácením stromů jednotlivými druhy kamenných sekeromlatů (tab. XXVI:1—4). Zkoušelo se nejvhodnější dřevo k výrobě topor, nejvhodnější nasazení topora a jeho délka a pak vlastní práce v časové kontrole (XXVI:5—8).

Vlastní výsledky experimentů spolu se zjištěnými zkušenostmi a časovými limity budou publikovány později v souvislosti s dalšími pracemi.

Vladimír Podborský

Bericht über die Anfangsphase einiger Experimente in der neolithischen Lokalität in Těšetice-Kyjovice. Das Arbeitskollektiv der Erforschung der neolithischen Siedlung mit mährischer bemalter Keramik in Těšetice-Kyjovice führte im Jahr 1983 einige Arbeitsexperimente im Bereich der neolithischen Ackerbau- und Bautechnik durch. Diese Arbeiten knüpften an einzelne frühere Experimente (E. Kazdová, J. Kovárník) an, und gleichzeitig wurde direkt in der Lokalität die Vorbereitungsphase des Aufbaus eines Naturmuseums neolithischer Bauten begonnen.